

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-25>

УДК 339.9.012.42

Рижиков Максим Леонідович

студент,

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**Грінько Ірина Миколаївна**

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародної економіки,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8948-5686>**Maksym Ryzhykov, Iryna Hrinko**National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

ВПЛИВ СТРАХУВАННЯ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН СВІТУ В УМОВАХ ІНДУСТРІЇ 4.0 ТА 5.0

THE IMPACT OF INSURANCE ON THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF COUNTRIES IN THE WORLD IN THE CONTEXT OF INDUSTRY 4.0 AND 5.0

Анотація. У цій статті досліджується зв'язок між страхуванням та економічним зростанням у 8 розвинутих країнах світу, які входять до топ-10 країн за обсягами страхових премій за період 2019–2021 років. У статті розглянуто сутність понять Індустрія 4.0 та 5.0, страхування. Охарактеризовано стан страхового світового ринку. Проведено кореляційний аналіз між обсягами страхових премій та розвитком економік країн, що був представлений макроекономічними показниками. Дослідження виявило позитивний та значний зв'язок між страхуванням, вимірним через обсяги премій, та економічним зростанням для розвинутих країн, які вже мають розвинений ринок страхування. Також у дослідженні було доведено, що існує помітний зв'язок із соціальними показниками, зокрема заробітною платою. Надані пропозиції щодо поліпшення подальшого розвитку страхового ринку в Україні з урахуванням особливостей Індустрії 4.0 та 5.0.

Ключові слова: страховий ринок, обсяг премій, економічні зростання, інфляція, ВВП, індекс ділової впевненості, середня річна зарплатня, Індустрія 4.0, Індустрія 5.0.

Summary. Insurance is a very important part of the global economy, as it helps to ensure the reliability of investments in different countries, expand the market for national insurers and create common insurance principles. The issue of insurance development will always remain relevant to the world because of its multifunctionality for the economies of countries. Enterprises in this industry not only contribute to the country's GDP and play a role in the development of international financial relations (like any other company), but also additionally protect other enterprises from large financial losses, form the financial basis for economic stability and investment, and redistribute risks, which allow other enterprises to take on more risks and develop faster. This issue has been the subject of research for several decades, which demonstrates its continued relevance in the scientific dimension. This article examines the relationship between insurance and economic growth in 8 developed countries that are among the top 10 countries in terms of insurance premiums in 2019–2021 years. The article discusses the essence of the concepts of Industry 4.0 and 5.0, insurance. The state of the global insurance market is characterized. A correlation analysis is carried out between the volume of insurance premiums and the development of countries' economies, which was represented by macroeconomic indicators: inflation; GDP; business confidence index; average annual salary. The study found a positive and significant relationship between insurance (measured by premiums) and economic growth for developed countries that already have a developed insurance market. The study also proved that there is a significant relationship with social indicators, including wages. Proposals have been made to enhance the further development of the insurance market in post-war Ukraine. These proposals encompass improvements to legislation, bolstering public confidence in insurance and introducing cutting-edge insurance products, especially taking into account the capabilities and technologies of Industry 4.0 and 5.0.

Keywords: insurance market, premium volume, economic growth, inflation, GDP, business confidence index, average annual salary, Industry 4.0, Industry 5.0.

Постановка проблеми. Страхування є важливою частиною світового господарства, оскільки розвиток страхового бізнесу стимулює економіку та прискорює рух вперед. У сучасний період існують різні серйозні загрози, такі як рецесія та інші небезпеки (війна і т.д.) [1]. Світова економічна нестабільність є важливою темою обговорення через її потенційні наслідки, такі як зростання безробіття, зменшення інвестицій та загрози фінансової стабільності. Розвиток страхової індустрії стає актуальною темою, оскільки вона може допомогти особам та підприємствам керувати ризиками та захищати активи в нестабільні економічні часи.

Індустрія 4.0 та 5.0 є ключовими для вирішення багатьох з перерахованих проблем. Звісно, розвиток цих концепцій не можуть служити панацеєю для розв'язання конфліктів, але їх ефективне впровадження у бізнес-процеси компаній може допомогти уникнути рецесії, сприяти поверненню до стабільного економічного розвитку та забезпечити певний рівень стійкості до невизначеностей, пов'язаних із воєнними конфліктами.

Особливо ця тема актуальна для України, оскільки на даний момент країна перебуває у стані війни, і тільки за червень 2023 року збитки від пошкодження/знищення житлових будівель та інфраструктури сягають 92,5 мільярди доларів [2, с. 3]. Для зменшення негативного впливу на економіку країни значну роль могла б відіграти страхова галузь. Хоча страхування від політичних (військових) ризиків дуже складне, оскільки теорія ймовірностей тут не працює, але існують міжнародні компанії, які страхують від таких ризиків, наприклад Marsh McLennan [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує, що це питання залишається актуальним для дослідження протягом останніх років. У дослідженні «The impact of insurance on economic growth» аналізується зв'язок між страховим сектором та економічним зростанням у розвинених країнах і країнах, що розвиваються. Автор, Шеннаєв Ходжайор, зазначає, що страхування позитивно впливає на економічне зростання, особливо в економічно розвинених і забезпечених країнах, і що вплив внутрішнього валового продукту на розвиток страхування неоднаковий [4, с. 522–523]. Vlertha Haliti Baruti у своїй роботі підтверджує позитивний зв'язок між розвитком страхування та економічним розвитком та доходить до наступного висновку: «Двома ключовими елементами, які потребують особливої уваги, є розробка продуктів банківського страхування та освіта страхової культури для молоді шляхом запровадження страхової освіти в середніх школах та університетах» [5, с. 117–118]. Ірина Кондрат, Наталя Ярошевич та Оксана Сватюк, досліджуючи дане питання в Україні, вважають, що страхові компанії мають великий потенціал для інвестування в економіку

України, але ця діяльність ще недостатньо розвинена. Для її розвитку необхідно розвивати фондовий ринок, знижувати депозитні ставки в банках і надавати страховикам доступ до інвестиційних знань і досвіду [6, с. 372].

Мета статті полягає у виявленні впливу страхування на економічний розвиток країн світу в умовах Індустрії 4.0 та 5.0.

Виклад основного матеріалу дослідження. Страхування – це система економічних відносин, пов'язаних з відшкодуванням шкоди, заподіяної стихійним лихом, різними нещасними випадками, з виплатою інших грошових компенсацій [7, с. 17]. Страховий бізнес є тим самим синергійним елементом економіки, який запускає її та змушує рухатися швидше. Таку думку підтверджують у своїй науковій праці «Порівняльне дослідження міжнародних страхових ринків» Вей Чжан, Юндун Люк та Ітінг Денгд, стверджуючи, що: «Страхова галузь є одним із сегментів економіки, і її зростання певною мірою є ендегенним для розвитку економіки» [8, с. 86].

Також розглянемо такі основні поняття, як Індустрія 4.0 та Індустрія 5.0. Індустрія 4.0 – це новий підхід до процедури виробництва, в основі якого лежить масова інтеграція інформаційних технологій у промисловість, що забезпечує автоматизацію виробничих і бізнес-процесів, а також надає можливість використовувати штучний інтелект [9].

Індустрія 5.0 – це про наступний етап розвитку розумних виробництв, де фокус зміщується з аспектів цифрових технологій на чинники сталого розвитку, циркулярного виробництва та стратегічного урядування [10].

Хоча страховий сектор історично повільно впроваджував нові технології, такі як штучний інтелект, який лише зараз розгортається, щоб допомогти страховикам у таких завданнях, як класифікація вимог і обробка великих об'ємів даних. Проте ми вже можемо побачити потужну взаємодію страхування та Індустрій 4.0 та 5.0 в такому понятті як «Insurtech». «Insurtech» – це поєднання слів «страхування» та «технологія», що означає використання технологічних інновацій, спрямованих на підвищення ефективності поточної моделі страхової галузі. Фінансування цього напрямку збільшується з кожним роком (з 348 млн дол у 2012 році до 15799 млн дол у 2021 році, у 2022 відбулося падіння до 7997 млн дол) [11]. Обсяг глобального ринку страхових технологій у 2022 році оцінювався в 5,45 мільярдів доларів США, і очікується, що з 2023 по 2030 рік він зросте до 152,43 мільярдів доларів США [11]. Це зростання можна пояснити збільшенням кількості страхових випадків у всьому світі, а це спонукає страхові компанії інвестувати в цифрові технології, щоб зменшити операційні витрати та покращити клієнтський досвід. Пандемія COVID-19

прискорила впровадження онлайн-платформ і мобільних додатків для задоволення потреб споживачів. З можливостями, які дозволяють технології, також виникають і проблеми, а саме ризики кібербезпеки. Оскільки все більше компаній покладаються на технології у своїй повсякденній діяльності, кіберзагрози зростають. Інциденти кібербезпеки можуть призвести до значних фінансових втрат для компаній, зокрема до шкоди репутації, юридичних зобов'язань і втрати доходу. Тож перед страховиками виникає виклик щодо розробки комплексного рішення страхування від кібер-загроз та кібер-ризиків.

Страхова галузь, хоч і являється досить значущою частиною економіки світу, але при цьому вона є досить монополізованою: якщо взяти топ 10 країн за часткою обсягу страхових премій на світовому ринку, то загальний відсоток складає 80%, при цьому на перші 3 країни (США (39,6%), Китай (10,1%) і Японія (5,9%)) припадає близько 55% [12, с. 37]. Крім того, можна відслідкувати глобальну тенденцію до розвитку страхової галузі, оскільки вона зростала протягом усіх років (навіть з урахуванням інфляції), окрім 2020 року, коли свій вплив справив COVID-19. Якщо розглядати окремо країни, то більшість з них приділяє увагу розвитку цієї галузі; лідерами в цьому напрямку є Канада (середньорічний показник зростання протягом 3 років – 8,43%), Індія (8,39%) та Китай (7,49%). Виключенням з цієї тенденції є Японія, яка погіршила свої обсяги премій в порівнянні з 2021 роком до 2019 року. Варто зауважити, що США має найбільший страховий ринок у світі та є лідерами за такими показниками, як обсяги премій, частка у світовому ринку, страхове проникнення та щільність страхування. Серед країн, де страхування є важливою сферою економіки, можна виділити США, Велику Британію та Південну Корею.

Для проведення дослідження впливу розвитку страхового ринку на економічний розвиток країн світу в умовах Індустрії 4.0 та 5.0 було обрано вибірку країн з топ-10 країн світу за обсягами страхових премій та показник загальний по світу. Серед топ-10 країн були виключені азійські країни, такі як Китай та Індія. Це було зроблено через те, що ці країни досягли високих показників премій за рахунок великої кількості населення. Якщо порівнювати інші показники, такі як щільність страхування та страхове проникнення з іншими країнами з розвиненими ринками страхування, зокрема США та Японією, можна зрозуміти, що ці страхові ринки (Китаю та Індії) ще досить не розвинені. На це також вказує і інший фактор – темп зростання галузі. Тому для більш репрезентативного аналізу їх було виключено з аналізу як країни з нерозвиненими на достатньому рівні ринками страхування. Серед обраних показників для дослідження (табл. 1) були обрані наступні: інфляція; ВВП; середня заробітна плата; рівень ділової активності.

Інфляція є важливим показником для будь-якого бізнесу, оскільки вона напряму впливає на макроекономічну ситуацію в країні та світі зокрема. Розвиток страхування впливає на інфляцію двома шляхами. По-перше, страхові компанії збільшують обсяги інвестицій за рахунок накопиченої фінансової бази, що поживляє економічну діяльність. По-друге, зростання страхових премій підвищує витрати підприємств, що призводить до підвищення цін.

Аналізуючи рис. 1, варто зауважити, що між результативним показником та факторною величиною кореляція дорівнює 45%, що згідно шкали Чеддака свідчить про слабкий зв'язок між інфляційними коливаннями та змінами в обсягах премій.

Таблиця 1 – Дані результуючих показників та факторних величин*

Країни	Інфляційні коливання, %	Зміна ВВП, %	Зміна індексу ділової впевненості, %	Зміна обсягу премій, %	Середня річна зарплата, дол.	ВВП, трлн. дол.	Обсяг премій, млн. дол.
Світ у цілому	0,7%	5,3%	0,041**	4,6%	-	-	-
США	1,5%	4,6%	0,023	4,6%	72129,0	21,9	2573127,7
Японія	-0,4%	-1,8%	-0,014	-2,8%	39212,8	5,0	415215,7
ВБ	0,4%	5,2%	0,102	5,3%	49053,0	2,9	368481,3
Німеччина	0,9%	4,8%	-0,008	5,2%	56097,7	4,0	261769,3
Франція	0,3%	4,4%	0,045	7,9%	48696,0	2,8	265278,3
Південна Корея	1,1%	4,9%	0,042	3,9%	43096,1	1,7	187370,3
Італія	0,7%	2,8%	0,053	7,2%	40533,4	2,0	177688,7
Канада	0,8%	7,7%	0,128	9,5%	55596,4	1,8	145123,7

* – відносні показники розраховані на основі змін протягом 3 років (2019–2021 років), абсолютні показники розраховані як середнє значення протягом 2019–2021 років;

** – показник у світі розрахований на основі країн, які входять в ОЕСР.

Джерело: складено авторами на основі [12–16]

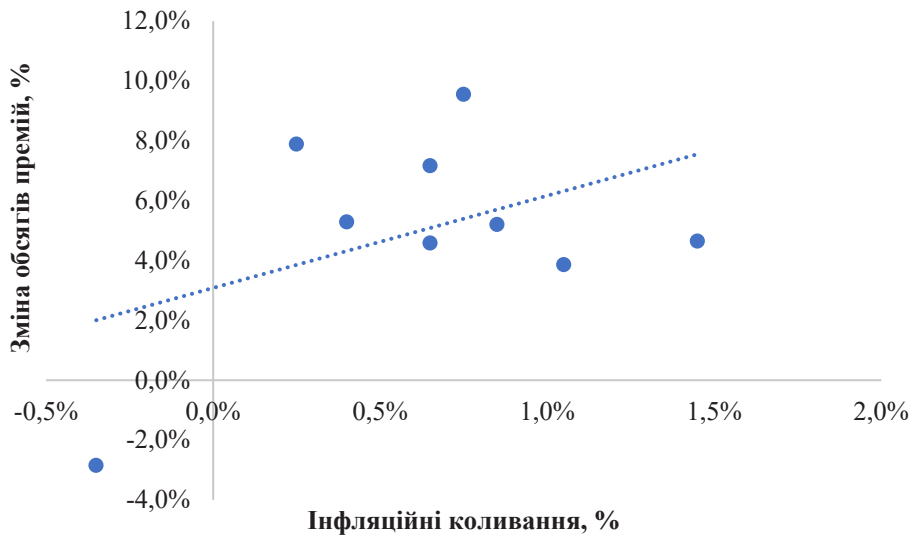

Рисунок 1 – Кореляційно-регресійний зв'язок між інфляційними коливаннями та змінами в обсягах премій

Джерело: побудовано на основі даних табл. 1

Валовий внутрішній продукт (ВВП) є одним з найбільш важливих показників економічного розвитку країни. Цей показник не тільки відображає рівень розвитку економіки, але й відображає темпи зростання. Чим більший ВВП, тим більше можливостей для економічного зростання та розвитку.

У ВВП страхова галузь також відіграє важливу роль. Страхування майна, здоров'я та життя може захистити підприємства та домогосподарства від фінансових труднощів, пов'язаних із великими проблемами або катастрофами. Це дозволяє їм більш ефективно використовувати свої ресурси, і призводить до зростання економічної активності та ВВП.

На рис. 2 ми бачимо, що між результативним показником та факторною величиною кореляція дорівнює 98,1%, що за шкалою Чеддака вказує на дуже сильний зв'язок між ВВП та обсягами премій.

На рис. 3 спостерігається, що між результативним показником та факторною величиною кореляція дорівнює 82,9%, що за шкалою Чеддака говорить про сильний зв'язок між змінами ВВП та змінами в обсягах премій.

Значний вплив на середньорічний дохід населення має розвиток страхової галузі. Це пояснюється тим, що разом із зростанням кількості застрахованих об'єктів відбувається і збільшення цін. Таким чином, розвиток страхування життя може призвести до зростання витрат на страхування працівників для компаній, що потенційно може вплинути на зниження їх заробітної плати. Однак, з іншого боку, страхування населення власних інтересів (страхування майна, життя і т.д.) дозволяє їм створити значну фінансову підвіску на випадок фінансових труднощів, пов'язаних

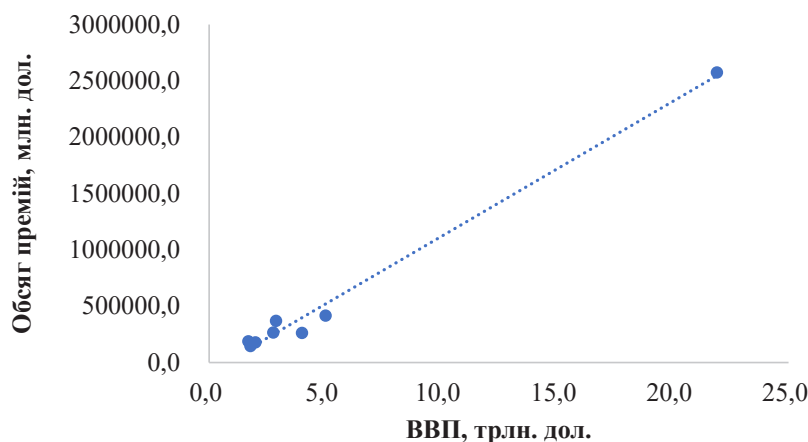

Рисунок 2 – Кореляційно-регресійний зв'язок між ВВП та обсягами премій

Джерело: побудовано на основі даних табл. 1

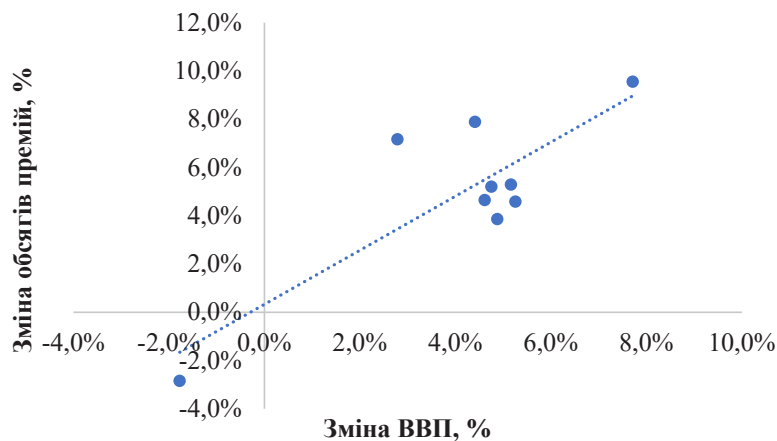

Рисунок 3 – Кореляційно-регресійний зв'язок між змінами ВВП та змінами в обсягах премій

Джерело: побудовано на основі даних табл. 1

із втратою майна, травмою або смертю. Це дає працівникам можливість вести переговори про покращення умов оплати праці, оскільки вони не турбуються про фінансові витрати в разі негативних подій.

На рис. 4 показано, що між результативним показником та факторною величиною кореляція дорівнює 78,6%, що за шкалою Чеддака свідчить про сильний зв'язок між середньою річною зарплатою та обсягами премій. Рівень ділової активності визначається опитуваннями учасників промислового сектора та служить вимірювальним показником для моніторингу зростання виробництва та визначення потенційних змін в економічній діяльності. Цей показник тісно пов'язаний зі страховою галуззю, оскільки він тісно базується із фундаментальною концепцією страхування – продажем послуг, які забезпечують впевненість у майбутньому. Тобто, чим більший ринок страху-

вання, тим більше речей застраховано, тим впевненіші бізнеси в своєму майбутньому.

На рис. 5 видно, що існує помітний зв'язок між змінами індексу ділової впевненості та змінами в обсягах премій на рівні 68,1% між ефективністю та факторною величиною, відповідно до шкали Чеддака.

Згідно розрахунків Юрія Городніченко та Ілони Сологуб, які досліджували тему «Наскільки швидким може бути зростання повоєнної України?», середньорічне економічне зростання України у післявоєнний час за нормальних умов може коливатися від 5,66% до 9,2%, при цьому в деякі роки воно буде досягати двоцифрових цифр [17]. Тож Україні потрібно готуватися до цього виклику, бо при стрімкому розвитку, страхова галузь, як вже було сказано раніше, може стати тим самим синергійним елементом. Ця підготовка складається з декількох блоків, окрім вдоскона-

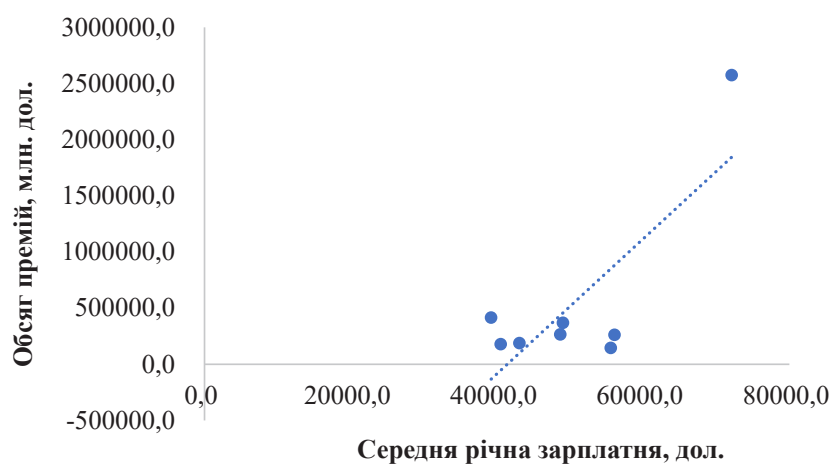

Рисунок 4 – Кореляційно-регресійний зв'язок між середньою річною зарплатою та обсягами премій

Джерело: побудовано на основі даних табл. 1

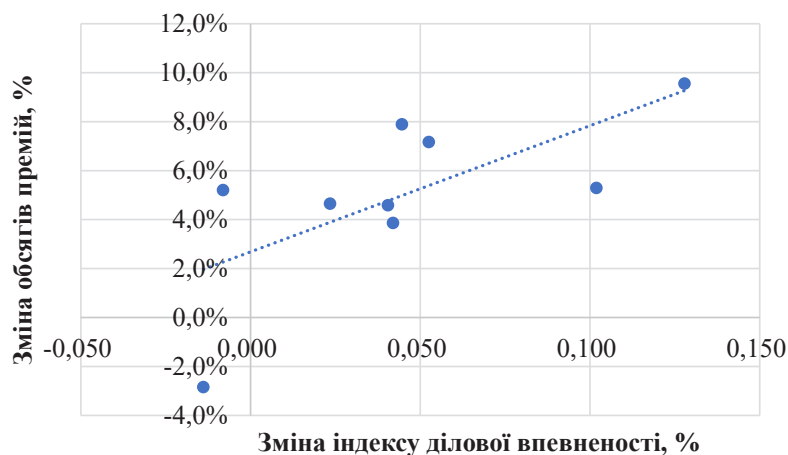

Рисунок 5 – Кореляційно-регресійний зв'язок між змінами індексу ділової впевненості та змінами в обсягах премій

Джерело: побудовано на основі даних табл. 1

лення законодавчої бази, що в своїй більшості залежить від держави, це розповсюдження страхових послуг та збільшення довіри населення, що є одним із самих необхідних дій для створення потужного страхового сектору. Для подальшого розвитку страхування в Україні потрібно відновити довіру людей до страхових послуг з мінімального рівня, до якого країна спустилася під час фінансових пірамід у 90-ті роки. Тут головну роль на себе повинні взяти саме компанії, їх головним завданням має бути: розповсюдження страхових продуктів через прямі і непрямі канали, проведення просвітницьких заходів для населення, не тільки для популяризації свого продукту, а й для збільшення рівня страхової та фінансової грамотності населення, бо велика частина людей не знайома з системою страхових договорів та умов отримання ними страхового відшкодування при настанні страхових випадків, що в результаті і породжує проблеми з популярністю цього бізнесу.

Важливу роль в розвитку страхування має відіграти впровадження новітніх страхових продуктів, які будуть покривати нові ризики Індустрії 4.0 (кібератаки і т.д.). Хоча зараз використання українськими підприємцями технологій Індустрії 4.0 дуже незначне [18, с. 4]. Але ця тенденція має дуже швидко змінитися у післявоєнному відновленні, тому для страховиків важливо бути готовими до нових ризиків. Також страхові компанії могли б самі почати впроваджувати технології Індустрії 4.0 в свою операційну діяльність, це могло б допомогти: зменшити витрати для моделей ризику за допомогою застосування ШІ; запровадити більший аналіз даних для прогнозування, розробити нові заходи запобігання збиткам, впровадження роботизації та автоматизації у процесі страхування дозволить оптимізувати рутинні завдання, звільняючи людей від цих

обов'язків та спрямовуючи їхню енергію на більш інтелектуальні справи.

Індустрія 5.0, яка відзначається взаємодією між людьми та передовими технологіями, могла б надати новий ривок для розвитку особистого страхування. Такі технології дозволять страховим компаніям збирати та аналізувати величезну кількість даних про своїх клієнтів і їхні потреби, що допоможе розробляти більш гнучкі страхові продукти, які будуть відповідати на індивідуальні потреби клієнтів.

Висновки. Дослідження показало, що розвиток страхової галузі має потужний позитивний вплив на економічний ріст економіки розвинутих країн, які вже мають розвинений ринок страхування. Такі країни, як Китай та Індія, які також мають великий страховий ринок, були вилучені з дослідження, оскільки досягнули цього результату за рахунок великої кількості населення, а сама страхова галузь залишається нерозвиненою. Кореляція між інфляційними коливаннями та змінами в обсягах премій становить 45%, між ВВП та змінами у ВВП та обсягами премій – 98,1% та 82,9% відповідно, між середньою річною зарплатою та обсягами премій – 78,6%, і між індексом ділової впевненості та змінами в обсягах премій – 68,1%. На основі цього можна зауважити, що зростання страхової галузі відіграє значну роль в розвитку економіки країни в цілому, що буде мати вплив і на підвищення річної зарплати, і на збільшення ВВП. Ще одним важливим зовнішнім фактором є макроекономічна ситуація в країні та світі. Ця категорія показників показала помітну кореляцію з розвитком страхової галузі, її представляють дві змінні: інфляційні коливання та індекс ділової впевненості. Один з них показує на якому етапі економічного циклу знаходиться економіка країни, інший – наскільки впевнені біз-

несмени в своєму майбутньому. Встановлено, що соціальні показники (заробітна плата) показали сильну кореляцію з розвитком страхування. Очікуючи швидкого середньорічного економічного зростання України після війни, країні потрібно готуватися до стрімкого розвитку страхового сек-

тору, включаючи вдосконалення законодавства, збільшення довіри населення до страхування та впровадження новітніх страхових продуктів, особливо з урахуванням можливостей Індустрії 4.0 і перспективами взаємодії з передовими технологіями Індустрії 5.0.

Список використаних джерел:

1. Risk outlook 2024. Economist Intelligence Unit. URL: <https://www.eiu.com/n/campaigns/oct-23-risk-outlook-2024/#:~:text=Though%20EIU%20expects%20modest%20global,the%20global%20economy%20next%20year> (дата звернення: 18.11.2023).
2. Report on damages and losses to infrastructure from the destruction caused by Russia's military aggression against Ukraine as of June 2023. KSE Insitute. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_ENG_Report.pdf (дата звернення: 18.11.2023).
3. Marsh McLennan. URL: <https://www.marshmcclennan.com/> (дата звернення: 18.11.2023).
4. Shennaev K. M. The impact of insurance on economic growth. *International Journal of Economics, Commerce & Management*. 2020. P. 512–525. URL: <https://ijecm.co.uk/wp-content/uploads/2020/12/81231.pdf> (дата звернення: 18.11.2023).
5. Haliti Baruti B. The impact of the insurance market on economic growth: evidence from developing countries. *Corporate & business strategy review*. 2022. P. 105–123. URL: <https://virtusinterpress.org/IMG/pdf/cbsrv3i1art10.pdf> (дата звернення: 18.11.2023).
6. Kondrat I., Yaroshevych N., Svatiuk O. The impact of investment placement by life and non-life insurance companies on economic growth in ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 2. No. 29. P. 364–373. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcapt.v2i29.171992> (дата звернення: 18.11.2023).
7. Uzakova K. B. Current Trends in the Insurance Market. *World of Science: Journal on Modern Research Methodologies*. Vol. 2. No. 2. P. 17–20. URL: <https://univerpubl.com/index.php/woscience> (дата звернення: 18.11.2023).
8. Wei Z., Yongdong L., Yiting D. A Comparative Study of International Insurance Markets. *The Geneva Papers on Risk and Insurance*. 2009. No. 34. P. 85–99. DOI: <https://doi.org/10.1057/gpp.2008.37> (дата звернення: 18.11.2023).
9. Індустрія 4.0 / Терміни КОЕЕВОХ. Коеевох. URL: <https://koeebox.com.ua/terminy-i/industrija-4-0/> (дата звернення: 18.11.2023).
10. Індустрія 5.0 в Україні – Конференція НДО, бізнес-асоціацій, кластерів, МСП та стартапів. Український кластерний Альянс. URL: <https://www.clusters.org.ua/industry-5-0-in-ukraine>. (дата звернення: 18.11.2023).
11. Insurtech Market Size / Industry Report, 2023–2030. Market Research Reports & Consulting / Grand View Research, Inc. URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/insurtech-market> (дата звернення: 18.11.2023).
12. Fernando C.A. World Insurance: Inflation Risks Front and Centre. 2022. 46 p. URL: <https://www.swissre.com/dam/jcr:4500fe30-7d7b-4bc7-b217-085d7d87a35b/swiss-re-institute-sigma-4-2022.pdf> (дата звернення: 18.11.2023).
13. Похилько С., Омельченко А. Дослідження факторів впливу на стан світового страхового ринку. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2021. № 1. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/1_2021/17.pdf (дата звернення: 18.11.2023).
14. World Bank Open Data. World Bank Open Data. URL: <https://data.worldbank.org> (дата звернення: 18.11.2023).
15. OECD Statistics. OECD Statistics. URL: <https://stats.oecd.org>. (дата звернення: 18.11.2023).
16. Trading economics / 20 million indicators from 196 countries. Trading economics. URL: <https://tradingeconomics.com> (дата звернення: 18.11.2023).
17. Городніченко Ю., Сологуб І. Економічне зростання у повоєнній Україні. *VoxUkraine / «Вокс Україна»* – більше ніж найкраща аналітика про Україну. URL: <https://voxukraine.org/ekonomichne-zrostannya-u-povoyennij-ukrayini> (дата звернення: 23.11.2023).
18. Ноджак Л.С., Паращич М.І. Розвиток 4.0 індустрії в Україні: проблеми, перспективи. *Економіка та суспільство*. 2022. № 45. С. 1–7. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-29> (дата звернення: 18.11.2023).

References:

1. Economist Intelligence Unit (2023) Risk outlook 2024. Available at: <https://www.eiu.com/n/campaigns/oct-23-risk-outlook-2024/#:~:text=Though%20EIU%20expects%20modest%20global,the%20global%20economy%20next%20year> (accessed November 18, 2023).
2. KSE Insitute (2023) Report on damages and losses to infrastructure from the destruction caused by Russia's military aggression against Ukraine as of June 2023. Available at: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/09/June_Damages_ENG_Report.pdf (accessed November 18, 2023).
3. Marsh McLennan. Available at: <https://www.marshmcclennan.com/> (accessed November 18, 2023).
4. Shennaev K.M (2020) The impact of insurance on economic growth. *International Journal of Economics, Commerce & Management*, pp. 512–525. Available at: <https://ijecm.co.uk/wp-content/uploads/2020/12/81231.pdf> (accessed November 18, 2023).
5. Haliti Baruti B (2022) The impact of the insurance market on economic growth: evidence from developing countries. *Corporate & business strategy review*, pp. 105–123. Available at: <https://virtusinterpress.org/IMG/pdf/cbsrv3i1art10.pdf> (accessed November 18, 2023).

6. Kondrat I., Yaroshevych N., Svatiuk O (2019) The impact of investment placement by life and non-life insurance companies on economic growth in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, vol. 2, no. 29, pp. 364–373. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i29.171992> (accessed November 18, 2023).
7. Uzakova K.B. (2023) Current Trends in the Insurance Market. *World of Science: Journal on Modern Research Methodologies*, vol. 2, no. 2, pp. 17–20. Available at: <https://univerpubl.com/index.php/woscience> (accessed November 18, 2023).
8. Wei Z., Yongdong L., Yiting D. (2009) A Comparative Study of International Insurance Markets. *The Geneva Papers on Risk and Insurance*, no. 34, pp. 85–99. DOI: <https://doi.org/10.1057/gpp.2008.37> (accessed November 18, 2023).
9. Industriia 4.0 [Industry 4.0]. Available at: <https://koeebox.com/ua/terminy-i/industrija-4-0/> (accessed November 18, 2023). (in Ukrainian)
10. Industriia 5.0 v Ukraini [Industry 5.0 in Ukraine]. Available at: <https://www.clusters.org.ua/industry-5-0-in-ukraine> (accessed November 18, 2023). (in Ukrainian)
11. Insurtech Market Size / Industry Report, 2023-2030. Available at: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/insurtech-market> (accessed November 18, 2023).
12. Fernando C.A. (2022) World Insurance: Inflation Risks Front and Centre, no. 4, p. 46. Available at: <https://www.swissre.com/dam/jcr:4500fe30-7d7b-4bc7-b217-085d7d87a35b/swiss-re-institute-sigma-4-2022.pdf> (accessed November 18, 2023).
13. Pokhylko S., Omelchenko A. (2021) Doslidzhennia faktoriv vplyvu na stan svitovoho strakhovoho rynku [Study of factors influencing the state of the global insurance market]. *Visnyk SumDU. Seriya "Ekonomika" – Bulletin of Sumy State University. Series "Economics"*, no. 1. Available at: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/1_2021/17.pdf (accessed November 18, 2023). (in Ukrainian)
14. World Bank Open Data. Available at: <https://data.worldbank.org> (accessed November 18, 2023).
15. OECD Statistics. Available at: <https://stats.oecd.org> (accessed November 18, 2023).
16. Trading economics. Available at: <https://tradingeconomics.com> (accessed November 18, 2023).
17. Gorodnichenko Y., Sologoub I. (2023) Ekonomichne zrostannia u povoiennii Ukraini [Economic growth for post-war Ukraine]. *VoxUkraine*. Available at: <https://voxukraine.org/ekonomichne-zrostannya-u-povoyennij-ukrayini> (accessed November 18, 2023). (in Ukrainian)
18. Nozhak L.S., Parashchych M.I. (2022) Rozvytok 4.0 industrii v Ukraini: problemy, perspektyvy [Development of industry 4.0 in Ukraine: problems, prospects]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economics and society*, no. 45, pp. 1–7. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-29> (accessed November 18, 2023). (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 24.11.2023